

ПРИБИЩАВАНЕ НА ДЕЦАТА КЪМ ОБЩОЧОВЕШКИТЕ И НАЦИОНАЛНИТЕ ЦЕННОСТИ, ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА ИГРОВИ МЕТОДИ И ПОДХОДИ

Емилия Алексова – директор на детска градина „Брезица“ Брезник

Summary

Children are born pure and innocent and we ought to build up their positive thinking and attitude to life. We ought to form their valuable qualities and virtues. We have to teach them how to love themselves and each other, how to strive for good, how to believe we should show them how make friends and how to be good friends. We – the teachers are warriors, that fight against negativism, megrim, ignorance and apathy, and uproot them every day. For sure there are no stronger allies in these battles than fondness, smile, hug, kiss, kindness, parents, support, faith and love. That is why we cannot consider the creating of universal and national values isolated and only as a main goal of the kindergarten. This is a process comprising the whole social environment, the way of life and the mutual relations in these areas.

В днешния динамичен свят, в условията на икономическа, финансова и социална криза, сякаш забравихме да се усмихваме. Онова, което ни залива, движейки се сред хората е умора, апатичност, напрегнатост, негативизъм. Липсват ведрите, усмихнати лица, излъчващи спокойствие, удовлетворение и оптимизъм.

Ценностните добродетели и ориентации поизчезнаха някъде и на тяхно място се настаниха негативната информация, чалга музиката и черната хроника. Замисляли сте се как растат и се формират децата в тази действителност. Децата се раждат чисти и невинни и всички ние сме длъжни да изградим у тях позитивна нагласа и позитивно мислене, да формираме ценностни качества и добродетели, да ги научим да се обичат и да обичат другите, да се стремят към доброто, да вярват в него, да търсят приятели и да бъдат такива.

Това е толкова лесно, стига да го пожелаеш. Достатъчно е ние възрастните, независимо в коя област работим и каква длъжност изпълняваме да подходим съвсем съзнателно и целенасочено към това. Никога не трябва да забравяме, че нашите действия, поведение и взаимоотношения са модел за децата, те просто са продукт на реалната действителност.

Нашите основни ценности

По същество цялото многообразие от предмети на човешката дейност, обществените взаимоотношения и влизащите в този кръг природни явления могат да придобият качеството на „предмет на ценност“ или на

обекти на **ценностно отношение**, тоест да бъдат оценявани в плана на добро или зло, истина или неистина, красота или безобразие, допустимо или забранено, справедливо или несправедливо и т.н. Според българската демократична общност ценностите са стабилна основа и ясен ориентир за смислени действия, в тях е вграден духът на предците ни, пламъкът на нашия дух, охранаван от историята и от културата ни, като те самите акцентират върху следното:

1. **Достойнство** – то е неприкосновено и всяка личност е ценна сама по себе си.
2. **Справедливост** – ценност, подчертаваща равенство на всички хора в личното им достойнство.
3. **Свобода** – възможност на личността да се развива според заложбите си.
4. **Отговорност** – свободата на човека е немислима без отговорността.
5. **Солидарност** – ценност за споделената отговорност.
6. **Различието** – свободата да бъдеш друг, за да бъдеш себе си.
7. **Толерантност** – намиране път към другите
8. **Патриотизъм** – отношението ни към Родината.
9. **Традицията** – отговорността ни за бъдещите поколения.
10. **Семейството** – общност, в която се изживяват и споделят ценности.
11. **Труд** – ценност, чрез която се постигат успехи.

Трудно могат да се изброят всички ценности и добродетели, да се систематизират и обобщят. По важното е ние като педагози да намерим верния път в това многообразие и да открием точната формула, която да докосне сърцата на децата и да посее семената на ценностната система.

Винаги трябва да се помни, че детето усвоява моделите на поведение от най-близките си хора, от тези с които живее и расте, от тези, които го учат и волно или неволно му дават пример за подражание.

Ценностна система у децата

...„**Човечеството дължи на децата най-доброто, което може да даде...**”- думи от декларацията за правата на детето.

Големия въпрос е какво е най-доброто? Какво трябва да подберем и да развием в тази динамична възраст? Кое е най-полезно и кое по-малко? Как най-ефективно да се адаптират общочовешките и национални ценности за крехката детска психика? Моето добро достатъчно добро ли е? Много въпроси и трудни отговори.

Едно е сигурно - ако искаме децата да вярват в доброто, да бъдат приятели, да казват „Обичам те”, да бъдат ведри, слънчеви, усмихнати е необходимо да създадем условия, това да се случва и да ги потопим в такава действителност. И то не само в детската градина, а в къщи, в училището, във всички места и институции, които заобикалят децата.

И за да може съвременният учител да осигури условия за личностно развитие на тези деца, самия той трябва да се промени, да трансформира мисленето и съзнанието си, да преосмисли нагласите, погледа, подходите си в педагогическото взаимодействие с подрастващите.

А за да има траен резултат в тази посока е нужна **целенасочена дейност**, обхващаща проучване, анализиране, целеполагане, планиране, проследяване и контрол в дългосрочен план. Многообразна и богата е палитрата на ценностите, но като практик, който се занимава с тази тематика смятам, че от съществено значение за личностното развитие на децата в предучилищна възраст е формирането на следните добродетели:

- **Обич** - чувство на привързаност на един индивид към друг.
- **Приятелство** - междуличностна връзка, която се изразява в поведение на сътрудничество и подкрепа, на взаимно разбиране, уважение и привличане.
- **Добрин**а – хуманно, носи полза за хората и съществата, води до правилно развитие и прогрес
- **Съпричастност** - да можеш да се поставиш на мястото на другия, да разбираш какво чувства.
- **Уважение** - означава положителните чувства, засвидетелстващи висока оценка и почит към човек или група, общност, нация и т.н.
- **Родолюбие** - любов към Родината и родното, патриотизъм.
- **Подкрепа** – допълнителна помощ, поддръжка
- **Вяра** – убеденост, увереност

Както се вижда, всички изброени ценности и добродетели се преплитат , допълват и дообогатяват взаимно. Съпоставяйки тези добродетели с основните общочовешки ценности се вижда, че те формират базиса на ценностната система и дават простор за по-нататъшно ѝ развитие и обогатяване.

Когато научим детето да диференцира добро и лошо, правилно и грешно, когато го научим да обича не само другите, но и себе си, да търси и намира приятели, да уважава другите и да ги подкрепя, да обича дома, детската градина, града и Родината то във времето със сигурност ще развие нужните общочовешки и национални ценности.

Позитивна педагогическа среда

За да има успех формирането на общочовешки и национални ценности е необходимо **изграждането на позитивна среда**, стимулираща обичта, добрите дела, приятелските взаимоотношения, стремежа да бъдеш полезен. Позитивната среда има два аспекта - **Субективен фактор** – учители, родители, семейство, представители на социалната среда - **Обективен фактор** – наличие на уважителна предметна среда, стимулираща доброто и недопускаща разочарование и неудовлетворение.

Не можем да разглеждаме формирането на общочовешки и национални ценности изолирано и единствено само като главна задача на детската градина. Това е процес, обхващащ цялата социална среда, битието и взаимоотношенията в тях. Разбира се, че е трудно да влияем на социалните, политическите и икономически фактори, ето защо трябва да обърнем сериозно внимание върху това, което пряко зависи от нас - атмосферата в детската градина, целенасоченото педагогическо взаимодействие и семейната среда.

Ние учителите сме воители, които всекидневно трябва да водим битки срещу надзъртащия негативизъм, униние, невежество, апатия, да ги тушираме и изкореняваме. И ви уверявам, че няма по-силни съюзници в тези битки от:

- **Обичта, усмивката, прегръдката, целувката, добрината, родителската подкрепа, вярата и любовта.**

Добрата позитивна среда е изпълнена именно с тези прекрасни съюзници, които трябва да господстват навсякъде и във всички. Това са чувства, отношения и понятия извънредно близки и разбираеми за децата. Когато атмосферата в детската градина е целенасочено запълнена с тях е много лесно да работиш за формирането на общочовешки и национални ценности.

Интерактивна педагогическа среда

Модерното обучение и възпитание изисква наличието на интерактивни подходи в педагогическия процес и интерактивна педагогическа среда.

Интеракция е термин, означаващ взаимодействие и взаимовлияние между хората в процеса на общуване.

Интерактивната педагогическа среда изисква нова организация на пространството в занималните, даваща възможности за изява и самоизява, за индивидуална и групова работа, тематични постери, табла, листове с групова памет, отразяваща мнения, предложения, виждания и т.н.

Изграждането на богата интерактивна педагогическа среда е предпоставка и база за нужната позитивна среда при формирането на общочовешки и национални ценности. Интеракцията способства за изясняването на виждания, потребности, дава възможност да покажем качества и стремежи, да научим децата да се изслушват, да обсъдят чуждо мнение или отношение, различно от собственото и т.н. Тя спомага за преодоляване на бариерите в общуването, стимулира мисленето, генерирането и обменянето на идеи.

И. Иванов разделя интерактивните методи на три вида: ситуационни, дискуссионни, опитни /емпирични/

1. **Ситуационни методи** - метод на конкретните ситуации, казус, симулация, ролева игра, драматизация, игра.
2. **Дискуссионни методи** – анкета, беседа, дискусия, мозъчна атака, обсъждане, дебати,

3. **Опитни /емпирични/ методи** – метод на проектите, експеримент.

За да направим обучението по интерактивно са необходими: ясни инструкции, въпроси и допълнения, определяне на времеви параметри, използване на нагледни материали /постер, флипчарт, слайдове, и др./, работа в малки групи, избор на говорител, докладчик, яснота относно очакванията от участниците, високо ниво на участие и др.

Приобщаване към общочовешки и национални ценности чрез игрови подходи

Доказано в практиката е, че усвояването на знания, умения и навици в предучилищна възраст се осъществява най-ефективно в игрови план. В учебно-възпитателния процес играта се използва като форма, метод, прием и средство.

В зависимост от съдържанието и целта игровите методи могат да бъдат:

- **сензорни, за развитие на речта, математически, конструкторски, музикални, приложни, символни, за развитие на ориентировъчна способност, за развитие на паметта, творчески.**

Как и по какъв начин ще се прилага играта и игровите методи във взаимодействието с децата говори много за педагогическото майсторство на учителя.

Приобщаването на децата към общочовешките и национални ценности може да се осъществява в цялостния възпитателно-образователен процес. Когато тази дейност е зададена целенасочено в стратегията или в годишния план на детската градина е необходимо да се използват всички удобни моменти това да се случва – регламентирани и основно в нерегламентираните ситуации, в играта, дейността по избор и т.н. Почти във всички направления, теми и дейности може да се планират възпитателни задачи, обхващащи формирането на ценностни качества, ориентири и добродетели, изхождайки от възможностите на конкретната тема.

Много важно при приобщаването към общочовешките и национални ценности е децата да бъдат постоянно потопени в позитивна среда, изпълнена с добри и стимулиращи послания. Добър пример за това е изграждането на инициативата „Мост към добрината”, чиято цел е:

„Засилване на възпитателната роля на детската градина за формиране на ценностни качества и ориентации у децата, свързани с чувството за българската идентичност, чрез откриване на доброто, обичта, приятелството, уважението и съпричастността”.

Препоръчителна форма за тази цел е определяне на тематични дни в седмицата, като всеки ден има правила, които са *задължителни не само за децата, но и за персонала, родителите и всеки, който се докосва до детската градина.*

1. *Ден понеделник - ден на усмивката* - да подарим най-малко 5 усмивки от сърце

2. *Ден вторник* - ден на целувката - да подарим поне една целувка на близък човек
3. *Ден сряда* - ден на прегръдката - да прегърнем от сърце поне двама човека
4. *Ден четвъртък* - ден на добрите дела - да направим поне едно добро дело за деня
5. *Ден петък* - ден на обичта - да кажем "Обичам те" поне на един човек
6. *Ден събота и неделя* - ден на семейството - помагай и играй на воля с мама и тате

Всяка сутрин деня на децата трябва да започва с разговор, за това как е преминал вчерашния ден, спазваха ли правилата, както те така и родителите им, как са се чувствали, харесва ли им или не и т.н.

Препоръчителни форми и дейности за приобщаване към общочовешките и национални ценности и изграждането на „Мост към добрината” са :

1. *Изработване на правила* на групата, които са поставени на централно място и се припомнят ежедневно хорово от децата.
2. *Изработване на постери* с тематичните дни и правилата към тях и поставянето им на централни места, за запознаване с тях и спазване.
3. *Запознаване и подобаващо отбелязване* на световните дни на усмивката, на добротата, на прегръдката, на целувката и т.н.
4. *„И голямото приятелство си има малки тайни”* – дискусия за обичта, приятелството, добрината и съпричастността.
5. *Седмица* на християнското семейство – 21 ноември
6. *„Да дарим радост”*- изработване на картички и сладки за самотни възрастни хора и за пенсионирани учители от детската градина
7. *„Час по доброта”* - акцентирание върху отделните добродетели, търсене на приятели, казване на вълшебни думи, канене на гости.
8. *„Специален ден на.....”* – споделяне на лични желаниа, виждания и потребности, доминирано присъствие на детето в този ден.
9. *Изграждане на клуб „Родолюбие“*
10. *„Аз нарисовах доброто”* - как децата си представят доброто.
11. *Организиране на кръгла маса „Мост към добрината”* с представители на община, РИО, училища, детски градини, обществени организации и родители с основно мото *„МОСТ КЪМ ДОБРИНАТА-ПРЕДАЙ НАТАТЪК”* т.е всички да я прегърнат и да запознаят свои колеги , които също да я предадат нататък.

Предизвикателство и голяма отговорност е да можеш да моделираш характери и поведение, да формираш представа за света около теб, работейки с деца в крехката и деликатна предучилищна възраст.

Да получаваш много обич всеки ден, да виждаш грейнали от щастие лица на деца и колеги, да усещаш подкрепа, увереност и удовлетворение е наистина богатство и награда за труда на детския учител. А това със

сигурност ще е факт с целенасочената работа по приобщаване към общочовешките и национални ценности и изграждането на позитивна среда чрез „Мост към добрината”.